

תפלת השחר פרק רביעי ברכות

מסורת הש"ס

(ח) [צ"ק פא:], (צ) מוספתא פ"ג הי"ח, (ג) מוספתא פ"ג הי"ז, (ד) מוספתא פ"ג הי"ט,

תורה אור השלם

אֲחֵלָּה עַד פֶּרֶסָה אֲבָל דֶּרֶךְ פָּחוֹת
מִפֶּרֶסָה אֵין דֶּרֶךְ לִהְתַּפְּלֵל תַּפְּלָה
זוֹ: רַב שָׁמַי. מֵאֹרֶר עֵינַיִם הוּא:
הוֹאִיל מֵהַיּוֹם עוֹבֵד אֶל תַּקְרָא רַע. הוֹאִיל
וְהָיִי יוֹכֵל לִהְתַּפְּלֵל מֵעוֹמֵד שָׁרִי
תַּבּוּרִי עוֹמֵדֵת לֹא אֶקְרָא רַע
לִהְתַּפְּלֵל מֵהֵלֶךְ וְאֵעִ"פּ שְׁמוֹת: וְכִי
מֵטִי לְבִיתֶיהָ צִנִּי מִהָרֶךְ לְלֹנִי.
שְׁהִי לֹא תִפְלֵל כְּלוֹם מִתַּפְּלָה
י"ח: שֶׁאֵין דַּעַמוּ מִיִּשְׁבָּה עֲלָיו.
שָׁקֶשֶׁה עֲלָיו עֵבֹד הַדֶּרֶךְ: לְכוּן
אֵת הָרְחוֹת. לְלֹד אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
כִּדְבָרֵינוּן לְמִמָּר חַל שֶׁחַל פּוֹטֵם
צוֹ: אַחֲרֵי צִים הַכַּפּוֹרֶת. בְּמַעֲרַב
הַעוֹרָה הִי י"א אִמָּה חָזַר מִכּוֹתֵל
בֵּית קִדְשֵׁי הַקִּדְשִׁים לְכוֹתֵל מַעֲרָבִי
שֶׁל עוֹרָה וְהַעוֹמֵד שָׁם מֵחִזֵּר פָּנָיו
לְלִצֵּית הַכַּפּוֹרֶת לְמוֹרָח: הוּא מִקְדָּמִי.
קוֹדֶם הַיּוֹם: כְּתוּבִין וּבִפְנֵיהֶם.
אֵיחֵלֶכֶּה צִעֲמוֹתָ דְּמִיָּא: קוֹרֵא ק"ש.
יִמְחִין עַד שִׁיגֵעַ זְמַן ק"ש וְיִקְרָאָהָ
וְאֵח"כ יִתְפַּלֵּל: תַּפְּלָה מֵעוֹמֵד

הגהות הב"ח

(א) תום' ד"ה אצוה וכו' לא
היו יוצאין כלל בתפלה דיום
כיון דעדיין אינו יום:

גליון הש"ס

גמ' היה עומד אחורי בית
הכפורת. עי' ברצונו יונה
פ"ק דף א' ע"א ובדף הספר
דף ה' ע"ב: רש"י ד"ה
שבתא דרגלא וכו' ועצרת.
עי' לעיל ח"ו ע"ב ברש"י ד"ה
שכחא ותוס' שם ד"ה תרי
וזמני:

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"ש הוסיף, ואיהו נמי לא עביד עובדא כר"ח אלא משום מהיות טוב וכי' שלאלו הכי היה לו לעמוד להמתין לר"ח.
ב. בתוס' ר"ש הוסיף, כיון שהולך רכוב על בהמתו שהולך לצרכו. ג. בתוס' ר"ש כתב, דאפי' ר' אשי דבסמוך לא פליג עליהו אלא אז חזין לרנבן קשיש הוא דקאמר.

רב ניסים גאון
אמר ליה אוקמן לדידי ממי
ואצלי מהירות טוב אל
תקרא רע. התם בבבא קמא
בפרק ארבעה עשר (דף רמז)
אמרין מהלכין בשבילי השרות
שלמה פירשין כדנתיא הרי
שכלו פירותימן מן השדה
ואצלי מניח בם אדם ליכנס
בתוך שדה מה הבריות
אומרות עליו מה נהגה שי
לפלוגי ומה הבריות
מדיקות אותו עליו החכוב
אומר מהיות טוב אל תקרא
רע ומתמהנין מהיות טוב
אל תקרא רע קרא אומר
ומתצאין אין תיביז כי האי
גריגא (חוליו' א) אל תמצע טוב
ברעלי:

בלשון יחיד אלא בלשון
ד רמא. זמנה להתפלל:
וזה"ל מפרש עד כמה
פרסה אפי' אין לו לילך

לישתף איניש נפשיה בהדי צבורא היכי
נימא יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתולכנו
לשלום וכו' אימת מצלי אמר רבי יעקב
אמר רב חסדא *משעה שמהלך בדרך
עד כמה אמר רבי יעקב אמר רב חסדא
יעד פרסה והיכי מצלי לה רב חסדא אמר
מעומד רב ששת אמר: אפילו מהלך רב
חסדא ורב ששת הוו קאזלי באורחא קם
רב חסדא וקא מצלי א"ל רב ששת
לשמעיה מאי קא עביד רב חסדא אמר
לליה קאי ומצלי א"ל אוקמן נמי לדידי
וואצלי ⁶מהיות טוב אל תקרא רע. מאי
איתא בין הבינו תתפלה קצרה הבינו בעי
לצלויי ג' קמיינתא וג' בתרייתא וכי מטי
לכיתיה לא בעי למהדר לצלויי בתפלה
קצרה לא בעי לצלויי לא ג' קמיינתא ולא
ג' בתרייתא וכי מטי לכיתיה בעי למהדר
לצלויי והלכתא הבינו מעומד תפלה קצרה
בין מעומד בין מהלך: היה רוכב על החמור
וכו': ת"ר ⁷היה רוכב על החמור והגיע זמן
תפלה אם יש לו מי שיאחז את חמורו ירד
למטה ויתפלל ואם לאו ישב במקומו
ויתפלל רבי אומר: בין כך ובין כך ישב
במקומו ויתפלל לפי שאין דעתו מיושבת
עליו אמר רבא ואיתימא רבי יהושע בן
לוי הלכה כרבי: ת"ר ⁸סומא ומי שאינו
יכול לכון את הרוחות יכוין לבו כנגד
אביו שבשמים שנה' ויתפללו אל ה' היה
עומד בח"ל יכוין את לבו כנגד ארץ ישראל
שנה' ²ויתפללו אלך דרך ארצם היה עומד
בארץ ישראל יכוין את לבו כנגד ירושלים
שנאמר ויתפללו אל ה' דרך העיר אשר
בחרת היה עומד בירושלים יכוין את לבו
כנגד בית המקדש שנאמר ³ויתפללו
אל הבית הזה היה עומד בבית המקדש
יכוין את לבו כנגד בית קדשי הקדשים
שנאמר ⁴ויתפללו אל המקום הזה היה
עומד בבית קדשי הקדשים יכוין את לבו
כנגד בית הכפורת ⁵היה עומד אחורי בית
הכפורת יראה עצמו כאילו לפני הכפורת
נמצא עומד במזרח מחזיר פניו למערב

וְהַיְיבִי מִצְוֵי דָּהָא אַתְּפֵלְתָּ הַדָּרָךְ קִאֵי וּרְבִּי שֶׁשֶׁת אֲמַר אִפִּי מֵהֶלֶךְ
וּקְיִיל כְּרַב שֶׁשֶׁת* וּמֵיחֹו בְּתוֹסֵפִי פֶסֶק הָרִי יוֹסֵף כְּרַב
חֲסִדָּה וְכֵן רַב אֶלְפֶּס פִּי דְרַב חֲסִדָּה עֲדִיפָה לִּיה טַפִּי:
מֵמַאי אֵיבָא בֵּין הַבֵּינֵנו לְתַפְלָה קִצְרָה תִּמְנָה לִימָא דְלֵאִיכָא
בִּינֵייהוּ דְתַפְלָה קִצְרָה אִינוּ מִתְפַּלְל
אֵלָּא בְּמָקוֹם סְכָנָה וְהַבֵּינֵנו מִתְפַּלְל
אִפִּילוּ שְׁלָא בְּמָקוֹם סְכָנָה וְיִזְיַל
דְּהִי קֵא צַעֵי מֵמַאי בִּינֵייהוּ כֹּל אִי
בְּמָקוֹמוֹ תַפְלָה קִצְרָה בְּמָקוֹם סְכָנָה
וְהַבֵּינֵנו שְׁלָא בְּמָקוֹם סְכָנָה:
הֲלָכָה בְּרַבִּי שְׁלָא יֵרֵד לַמַּטָּה
וְאִפִּי* שְׁלָא בְּמָקוֹם סְכָנָה
וְאִפִּילוּ בְּמַהֲלַךְ מִתְפַּלְל וְאִינוּ תָרִיךְ
לְהַחֲזִיר פִּינוּ כְּגַד יְרוּשָׁלַם:

רריו מו

ימת מצלי אמר רבי יע

[illegible]

במערב מחזיר פניו למזרח בדרום מחזיר פניו לצפון בצפון מחזיר פניו לדרום
נמצאו כל ישראל מכוונים את לבם למקום אחד א"ר אבין ואיתימא ר' אבינא
מאי קראה כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות תל שכל פיות פונים בו;
אבוב דשמואל ולוי כי הוּו בעו למיפק לאורחא הוּו מקדמי ומצלי וכי
הוּו מטי זמן ק"ש קרו כמאן כי האי תנא דתניא ה"השכים לצאת לדרך
מביאין לו שופר ותוקע לולב ומנענע מגילה וקורא בה וכשיגיע זמן ק"ש
קורא השכים לישב בקרון או בספינה מתפלל וכשיגיע זמן ק"ש קורא
רשב"א אומר בין כך ובין כך קורא ק"ש ומתפלל כדי שיסמוך גאולה
לתפלה במאי קמיפלגי מר סבר תפלה מעומד עדיף ומר סבר מסמך
גאולה לתפלה עדיף מרימר ומר זוטרא הוּו מכנפי כי עשרה בשבתא
דרגלא ומצלו והדר נפקא לפרקא רב אשי מצלי בהדי צבורא ביחיד
מיושב כי הוּה אתי לביתיה הדר ומצלי מעומד אמרי ליה רבנן ולעביד
מר כמרימר ומר זוטרא אמר להו טריחא לי מלתא ולעביד מר כאבוב
דשמואל ולוי אמר להו לא חזינא להו לרבנן קשישי מינן דעבדי הכי:
מתני' ר' אלעזר בן עזריה אומר אין תפלת המוספין אלא בחבר עיר
וחכ"א ב"בחבר עיר ושלא בחבר עיר ר' יהודה אומר משמו כל מקום שיש שם
חבר עיר יחיד פטור מתפלת המוספין: **גמ'** ר' יהודה היינו ת"ק איכא בינייהו
יחיד שלא בחבר עיר ת"ק סבר פטור ור' יהודה סבר חייב א"ר הונא בר חיננא
אמר ר' חייא בר רב הלכה כר' יהודה שאמר משום ראב"ע א"ל רב חייא בר
אבין שפיר קאמרת דאמר שמואל מימי לא מצלינא צלותא דמוספין ביחיד
בנהרדעא

אז בעשרה יחיד זה פטור ולרבי יהודה אין יחיד פטור אלא במקום עשרה ששליח לצור פטור:
בנהרדעא

כ א ב ג טו"ע א"ח כ"י
 סקף ז:
כא ג טו"ע"ש סקף ד:
כב ד ה מ"י כ"ב מהל'
 תפלה ה"ב ('סר[מ']
 טו"ע"ש סקף א:
כג ז מ"י פ"ה שס הלכה ב
 סמג עקני י"ז טור
 ושו"ע אור"ח סי' ד סקף ד:
כד ז מ"י שס הלכה ג
 טו"ע שס סקף ג:
כה ז מ"י שס הלכה ג
 טו"ע שס סקף א:
כו ט י [מ"י] פ"ב שס הל'
 [ז] סקף אור"ח סי' ס'
 סקף ח וס"ק דל סקף ט:
כז ב טו"ע"ש אור"ח סי' רפז
 סקף א:

אימת מצלי אמר רבי תימל
אמר רב חסדא משמע
שמולך בדרך. עד כמה,
פי' עד כמה לך ותפלת.
אמר רבי תימל אמר רב
סאדא פלוגא אין דעתו
ליקד דרש, פוסדה, תיפלת
תפילת הדרך, וכל שכן
יותר. אבל פחות לא
אמר רבא דבין ק"א ריש
במקומו תיפלת לפי שאין
דעתו ומיושב עליו. פי'
זו אבדה דשמואל וליזי כי
היו בשר למיפס לאורחא
והו מקדמינו ומצלי. משעלה
מזר השחר דיום הוא, ולא
הגיע זמן תפלה דרש.
אמר ג'ן תחמה, שדיל
תחלה בעמדת כרנן
דרש"א דבסבון, אלא
בעדו לילה אין לו להקדים
להתפלל. ואבדו דשמואל
וליו וזו תפלה נתקם
שמן קר ק"א ריש
למפס. והו מקדמינו
שיחוקו
שמואל וליו עבד כותיה
ומעשה רב. ור' שמעון בן
אלעזר אדאמי מימקן גזילא
תחלה דע"ך, תיפלת
מישה בן סימון גזילא
אמר יחיד הוא, ולא
אשכח מאן עבד כותיה
ורב אמי דאמר לא חזינת
לרבנן קשיא דעבדי כי לא
היו דשמואל וליו אלא
אמר דלית הלכתא
כוותיה, אלא לא חזינת
מאן עבד כי לא רואמינן
אנפשיה.
מנ"ה ר"א בן עזריה
אומר אין תפלת המוספים
אלא לכתב ע"י פי' אין
תפלת המוספים נהגת אלא
בכתב, אין תפלת רשאי
להתפלל דלמפס חספין כל
עיקר. שאין תפלת מוספין
עולה אל תכבר ע"י פי'
בבבד והוא חבד ע"י. פי'
מקום שמחבתני בן חזיר
והתפללי. ר"א יודותא אמר
משבו כל מקום שיש חבד
ע"י תיחיד פטור משפלת
המוספין, דאין שם בבבד
מחבתני תפלת המוספין,
היחיד חייב בתפלת
המוספין, והו פי' יחיד שלא
תכבר ע"י איכא בנייהו.
וקיטאן לו דאפילו חבד
אלא איכא חבד ע"י חייב
בתפלת המוספין, דאין שם
פי' יוחנן ג'א רותי צ"ל,
ינא ידענא דהא צלותא שניה
ואוקימנא דהא צלותא שניה
מוסר עלי, ואצ"ל דהנה חת
ע"י, דאין שם חבד חת
משפלת עליה, כלומר ר'
יוחנן מעיד עלי שנתחדר לו
שפלת המוסף תחלה,
מפני שבשכבות רימים
טובים משה שחיתו קצת
ותפלת המוספין ארוכה,
ובכעד ובראשי חדישים של
שחיתו ארוכה של מוספין
קצר ממנה, ואין ראם כ"י
יוחן טועה בזה.